

ENSI- JA
TURVAKOTIEN
LIITTO

Vaativan eroauttamisen tarve ja keinot 15.11.2021

Sirkku Mehtola

toiminnanjohtaja

Viola, väkivallasta vapaaksi ry

*Jokainen
on turvassa*

Pitkittynyt ero- ja huoltoriita on lapsen kaltoinkohtelua

Kuva: Bixabay

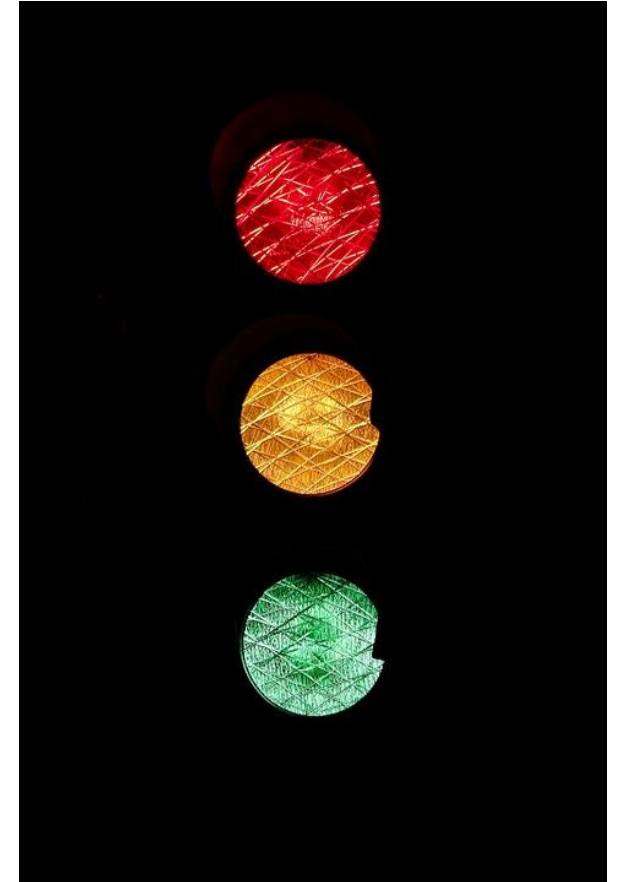
- Tutkimusten mukaan lapsilla, jotka ovat kasvaneet vihamielisessä ympäristössä, on pysyvästi korkeampi stressihormonitaso verrattuna toisenlaisissa olosuhteissa kasvaneisiin lapsiin. Tällä on kauaskantoisia vaikutuksia lapsen tulevaan elämään, selviytymiseen ja menestymiseen (ns. toksinen stressi).
- Lapsuuden haitalliset kokemukset, ACE-tutkimukset. (Nadine Burke Harris, Syväälle ulottuvat juuret).
- Kaikkien kansallisten ja kansainvälisten tutkimusten mukaan lasta ja hänen kehitystään vahingoittavat vanhempien riitaiset välit ja ilmiöt riitojen ympärillä. (ks. Karttunen 2010, Salo 2011)
- Traumainformoitu työote, lasten ja vanhempien auttaminen yhtä aikaisesti, on tutkitusti vaikuttavaa!

Vaativan eroauttamisen asiakasryhmät

Huoltoriidat voidaan jakaa kolmeen ryhmään (Auvinen 2006):

- 1) patologiset riidat eli high conflict- riidat (noin 9 %)
 - 2) toisella tai molemmilla niin vaikeita psykososiaalisia pulmia, että viranomaisten on ratkaistava, kumpi tarjoaa lapselle turvallisemmat olosuhteet (psyko-sosiaaliset riidat, 41 %)
 - 3) lapsella on kaksi tasaväkistä vanhempaa, jotka haluavat ulkopuolisen päätöksen asiaan ("tasapeliriidat", noin 50 % kaikista)
- > Turvassa-hankkeessa kohderyhmänä 1-2, joissa on erilaiset työskentelyprosessit (yksilö- tai ryhmämuotoinen).

PITKITTYNYT KONFLIKTI / HUOLTORIITA ON VAKAVA RISKI LAPSEN KEHITYKSELLE JA TURVALLISUUDELLE!

Kuva: Pixabay

Psykososiaaliset pitkittyneet huoltoriidat, patologiset riidat (KORKEA KONFLIKTITASO):
Yksilö- ja/tai ryhmämuotoinen työskentely

- pitkittynyt konflikti, ”umpikuja”
- kommunikaatiovaikeudet /ei kommunikaatiota
- vanhemmalla ja/tai lapsella (vakava) psyykkinen oireilu
- vieraannuttaminen ja muu henkinen väkivalta
- kulttuuriset erityispiirteet
- vaativat uusperheiden ongelmat
- päihdeongelma tai muu riippuvuus
- neuropsykiatriset ongelmat lapsi ja/tai vanhempi
- lievä väkivalta, joka on käsitelty tai ei vaikuta hyvinvointiin nyt

Korkean turvallisuusrisikin erot (KORKEA RISKI):
Räätälöity yksilö- ja eroperhe -kohtainen työskentely, moniammatillinen riskiarvio

- vakava parisuhdeväkivalta ennen eroa
- vakava väkivalta tai sen uhka jatkuu (fyysinen, henkinen, seksuaalinen, taloudellinen, kunniaväkivalta jne.)
- vaino (fyysinen, digitaalinen, lapsi vainon välineenä jne.)
- lapsen kaltoinkohtelu, lapseen kohdistunut väkivalta, lapsen vakava vieraannuttaminen
- lapsen kaappausuhka
- seksuaalirikos tai sen epäily
- itsetuhoisuus, itsemurhalla tai tappamisella uhkailu
- perhesurmariski

Miksi moniammatillinen arviointi kannattaa?

- Olemassa olevan tiedon jakaminen
- Yhteisen tilannekuvan muodostaminen
- Prosessinjohtajuuden nimeäminen
- Helpottaa yksittäisen työntekijän kuormittuneisuutta
- Antaa mahdollisuuden vaihtoehtoisten selitysmallien pohtimiseen ja asiantuntijuuden jakamiseen
- Hypoteesiajattelu (systeminen työote)
- Psykkisen ja fyysisen turvallisuuden lisääntyminen (aikuisten, lasten sekä ammattilaisten)
- Asiakkaille tulee tunne, että tulee kohdatuksi, vaikka konflikti ei kokonaan ratkeaisikaan, vanhempien konfliktin lieventyminen helpottaa lapsen tilannetta
- Häiriökysynnän väheneminen

Lapsinäkökulmainen riskiarviointivälineistö

= kaikki katsovat asioita lapsen näkökulmasta

- Konfliktien tai väkivallan pitkittymisen ehkäisyn ja lapsen suojelun näkökulmat.
- Ammattilaisten tulee tunnistaa riskisignaalit ja lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia uhkaavat tekijät työskentelyn alussa
- Arvioidaan riskien vakavuus (1-matala, 2-kohtalainen, 3-korkea)
- Luodaan YHTEINEN TILANNEKUVA -> edellyttää tiedonvaihtoa, kukin tuo oman tiedon ja osaamisensa yhteiseen arviointiin
- Tehdään auttamisen suunnitelma riskien vähentämiseksi (sovitaan ketkä työskentelevät ja miten)
- Tarkistetaan ja uudelleen arvioidaan riskejä työskentelyn aikana (ymmärrys ja tieto lisääntyy vähitellen)

Verkkovertaisyryhmä Vieraat Vanhemmat

- Ammatillisesti ohjattu vertaisryhmä verkossa vieraannuttamista kohdanneille vanhemmille
- Valtakunnallinen, pilottiryhmä, 6 tapaamiskertaa, 6 osallistujaa
- Psykoedukaatiota, vertaistukea, tunteiden ja kokemusten jakamista

(Kuva: Unsplash, Karl Fredricksen)

Vanhempien tapaamiset lasten kanssa työskenneltäessä

- Lapsen äänen esille nostaminen
- Lapsen osallisuuden lisääminen
- Lapsen oman tilan kasvattaminen
- Lapsen ikätasoinen tukeminen eron jälkeen
- Psykoedukaatio lapsen kokeman kautta
- Vanhemman mukanaolo todella tärkeää: lapsen tilanne voi jopa heikentyä, ellei konfliktoitunut tilanne helpota lapsen elinympäristössä

Vakauttava lasten eroryhmä pienille lapsille

- Tärkeä kokemus siitä, että muut ovat samassa tilanteessa
- Tuhti välipala, syöminen yhdessä on vakauttavaa
- Kuulumiset ja arjen jakaminen
- Erilaiset kodit
- Haastavat tilanteet
- Tunteet
- Huolisyöppö
- Leikkiminen
- Rentoutumisharjoitukset

Kuvat: Tukiliitto

Haastavat erot -työryhmä Etelä-Savo ja Varsinais-Suomi

- Eroperheiden kanssa työskentelyn tueksi moniammatillinen konsultatiivinen työryhmä, myös anonyymi konsultaatio mahdollisuus
- Edustettuna Etelä-Savossa lastensuojelu, lasten-, nuoriso- ja aikuispsykiatria, lastenvalvoja, varhaiskasvatus, perheohjaus, perheasiain neuvottelukeskus, Viola ry: Turvassa-hanke, Varjo (vaino ja väkivaltatyö), Miestyö (ero, väkivalta, päihteet)
- Turun työryhmässä lisäksi poliisi, monikulttuurisuustyöntekijä, perheneuvola, oikeuspsykologia, A-klinikka
- Kokoontuu kerran kuukaudessa, puheenjohtajana perheasioiden palvelujen tai lastensuojelun edustaja
- Moniammatillinen arvio eroperheen tilanteesta sekä toimenpidesuositus, kaikkien ammattilaisten käytettävissä
- **Riskiarvioinnin seulontalomaketta** pilotoidaan moniammatillisissa Haastavat erot -työryhmissä syksyllä 2021

Osaamis- ja tukikeskusten valmistelutyö: järjestöjen osaamisen linkittäminen OT:iin

- Alueelliset moniammatilliset **Haastavat erot -työryhmät**: korkean konfliktin ja korkean riskin erotilanteiden konsultaatio, asiakasohjaus, moniammatillinen arvio, toimenpidesuosituksukset
- **Konsultaatorakenne**: etä/lähikonsultaatio ammattilaisille, mallin levittäminen
- Monialaisen ja monitieteisen osaamisen ja yhteistyökäytäntöjen kehittäminen vaativiin huolto- ja tapaamisriitoihin
- Turvassa-hankkeen jatkohakemus STEAlle vuodelle 2022 käsikirjan ja mallinnusten levittämiseksi
- Hankekaudella 2019-2021 OT-pilottien fokuksena ei ole ollut ero- ja huoltoriidat:
- Sopimusmallien ja rakenteiden luominen yhteistyölle ja riittävä resurssointi

Etäkonsultaatiopilotin kokemukset

Pohjois-Suomen OT-keskuksen kanssa etäkonsultaatio pilottikokeilu, mukana ETKL Turvassa-hanke, Viola, Tuntu, ja Tukikeskus Varjo: 5 konsultaatiokertaa ammattilaisille. Tavoitteena valtakunnallinen etäkonsultaatiomalli.

- Konsultaatiota pyydetty muun muassa:
 - Vieraannuttamisen arviointiin, lapset eivät suostu tapaamaan toista vanhempaa, mihin ohjata asiakkaat palvelutarpeen arvioinnin jälkeen
 - Pitkäkestoinen lastensuojelun asiakkuus, huolto- ja tapaamisriidat eri oikeusasteissa (ongelmina monimuotoinen väkivalta, päihteet, mielenterveys, lapsen psyykinen oireilu ja altistuminen lähisuhdeväkivallalle)
 - Vieraannuttamis- ja väkivaltasyytöksiä, valvotut vaihdot, oikeuden päätös tapaamisista ja huollosta, jota toinen vanhempi ei noudata, lastensuojeluilmoituksia em. asioista
 - Vieraannuttaminen, oikeudenkäyntien ja täytäntöönpanojen kierre, lapsi altistunut vanhempien välisille väkivaltatilanteille, valvotut tapaamiset, joihin lapsi ei suostu
 - Pitkittänyt huoltoriita, vieraannuttamissytykset, useita viranomaistoimijoita, myös järjestö

(Kuva: PPT-kuvapankki)

Mitä voisimme yhdessä saada aikaan?

- Turvassa-hankkeessa kehitettyjen työkäytäntöjen, toimintamallien jalkautumisen eri alojen ammattilaisille ja moniammatillisen yhteistyön vahvistumista
- Vaativiin eroihin liittyvän koulutuksen, käsikirjan ja konsultaatioiden avulla osaamisen vahvistumista
- Tutkimuksellisen ja muun tiedon lisääntymistä ilmiöstä
- OT-keskuksen uuden kehityssaskeleen sekä järjestöosaamisen rakentumista osaksi uutta rakennetta
- Lapsen edun mukaisia päätöksiä, konfliktien eskaloitumisen, väkivallan ja vainon, jopa perhesurmien ehkäisyä
- Inhimillisten kärsimysten ja kustannusten vähenemistä

Stea jatkohakemus 2022, keskeiset sisällöt

- **Moniammatillisten Haastavat erot -työryhmien synnyttäminen ja konsultaatorakenteen luominen OT-alueille / YTA-alueille** Turvassa-hankkeessa kehitettyjen Turun ja Mikkelin Haastavat erot -työryhmien mallinnusten pohjalta. -> Kolmelle uudelle alueelle.
- **E-konsultaatiomallin kehittäminen ammattilaisille (yhteistyö Pohjoisen OT-alueen kanssa)**
- **Moniammatillisen riskiarviointi seulontalomakkeen implementointi e-konsultaatioissa ja Haastavat erot -työryhmässä, juurruttaminen sitä kautta laajemmin ammattilaisten käyttöön.**
- **OT-keskuksiin liittyvän järjestöyhteistyön ja sopimusten kehittäminen sekä mallintaminen.**
- **Ammattilaisten osaamisen vahvistaminen; kouluttaminen, kehitettyjen työtapojen ja mallinnusten jalkauttaminen, Vaativan erotyön käsikirjan ja selvityksen suositusten levittäminen, uuden tiedon lisääminen ilmiöstä ja auttamisen käytännöistä.**
- **Jäsenyhdistysten ero- ja väkivaltatyön työntekijöiden osaamisen vahvistaminen ja yhteistyön tiivistäminen. ETKL Akatemia, uusi verkko-oppimisympäristö/koulutusala.**
- **Kokemusasiantuntijuus: kokemustoimijoiden rooli palvelujen kehittämisessä ja vertaistukiryhmissä. Ohjaajan opas avuksi vieraannuttamisen ilmiön kanssa työskentelyyn yksilö- ja ryhmätasolla.**

AIESOPIMUKSET KESKEISILTÄ YHTEISTYÖKUMPPANEILTA: Turku, Essote, Jyväskylä, Kuopio,

Syksyllä 2021

- Vaativan eroauttamisen rakenteelliset **suositukset**

Ensi- ja turvakotien liiton suositukset vaativien ero- ja huoltoriitojen työkäytäntöjen kehittämiseksi - Ensi- ja turvakotien liitto
(ensijaturvakotienliitto.fi)

- **ETKL Akatemia** -koulutusalueella avattu kurssi: *Riskinarviointi vaativissa erotilanteissa*, sisältää 10 osiota:
- Vaativan eroauttamisen **käsikirja julkaistaan 2.12.2021**
- Hankekauden 2019-21 **päätösseminaari 2.12.2021** (hybridi)

Turvassa-hankkeen seminaari: Jokainen on turvassa - Ensi- ja turvakotien liitto (ensijaturvakotienliitto.fi)

ilm.17.11 mennessä

Etunimi Sukunimi

ENSI- JA
TURVAKOTIEN
LIITTO